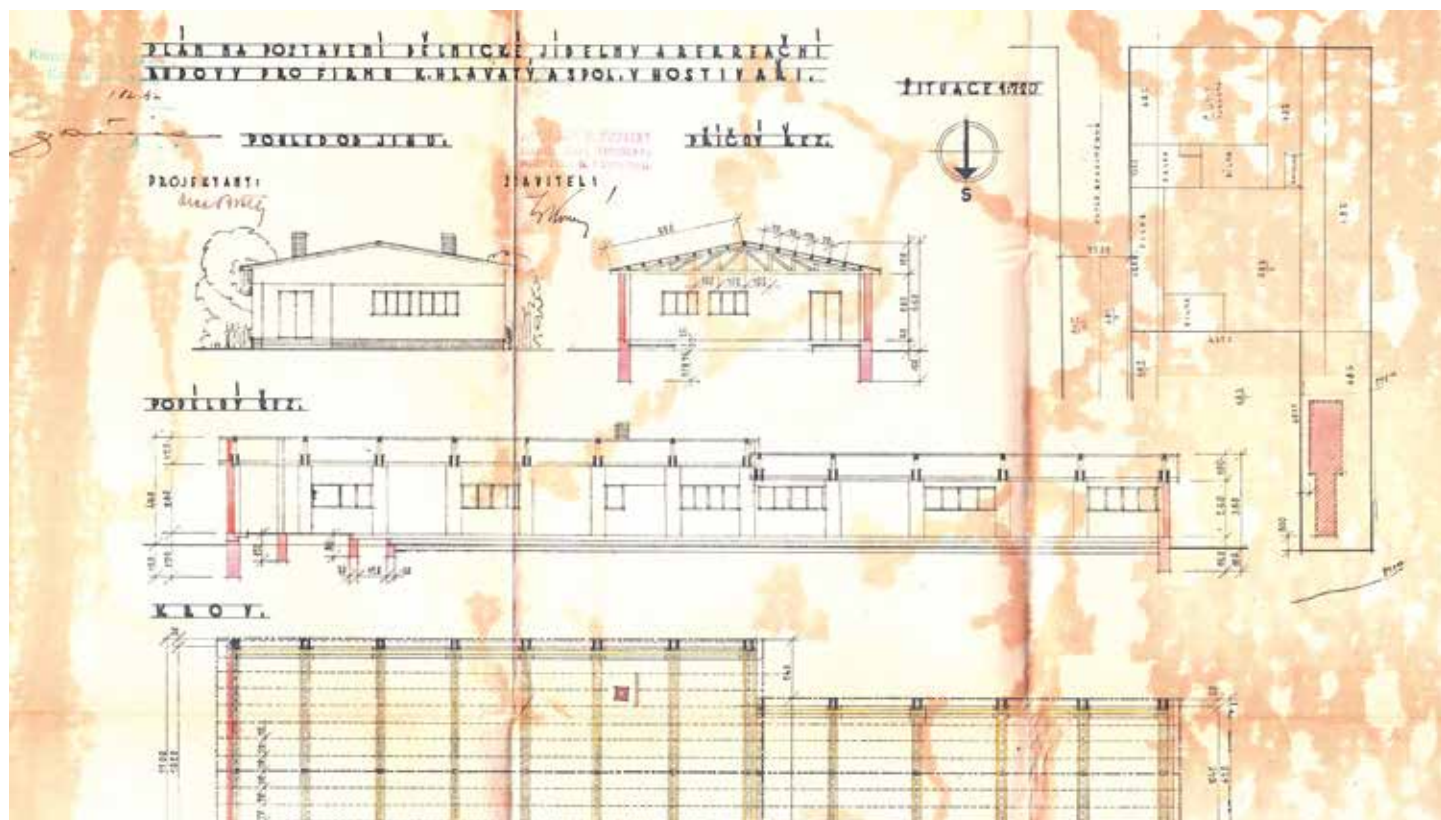

**SOUTĚŽTE
S HLASATELEM
O KNIŽNÍ
VÁNOČNÍ
DÁREK
STR. 5**

NASTAL ADVENTNÍ ČAS

Nejkrásnější období v roce

Architektura v Hostivaři – Díl 22.

Karel Hlavatý – „V Hostivaři za tratí, dělaj papír Hlavatí!“

„Lakolík – Skvěle zdobí každý byt. Šetří práci, dá se mýt...“ Tak zněly některé ze sloganů na firmu a populární výrobky papírny Karla Hlavatého a jeho synů. Opustili jsme je v momentě, kdy ani vlastní dům s dílnami na Vinohradech už nepostačoval k plnění všech zakázek, jimiž byla firma zavalena. Mohla buď ubrat plyn, anebo přeradit na vyšší stupeň. Jako správní podnikatelé Hlavatí nezaváhali ani na chvíli...

„Až do nedávna rostlo na temeni hostivařského kopečka obilí, přicházeli tam orači, po nich zase ti, kdož zaseli a sklízeli, na jaře v osmatřicátém roce přišli však místo oračů lidé s motykami, po nich zedníci a betonáři, pak mistři sklenářští, kteří tu ani trochu nešetřili svým křehkým materiálem a všude zjednávali průchod světlu, a toho roku tam vzrostla místo obilí vzhledná tovární budova,“ takovými vzletnými slovy popisují vznik továrny otec a synů Hlavatých Lidové noviny v říjnu 1941.

Papírný očima doby

Na konci 30. let už Hostivař patřila mezi největší průmyslové čtvrti Prahy a severně od železniční dráhy stála továrna vedle továrny. A právě sem zamířili i Hlavatí, kteří roku 1939 v dnešní ulici V Chotejně, kde kdysi bývaly jen mělké bažiny, postavili malou moderní továrnu, jež dostala přiděleno číslo popisné 700. Byla celá prosluněná díky množstvím oken a skleněných tabulí, vytápějí ji horký vzduch, vlastnila svou transformační stanici, soukromou benzinovou pumpu a byla

jasně osvětlena rtuťovými lampami. „Dělníci mezi to betonové trámoví a sklo nastavěli stroje, které nejrozmanitějším způsobem zpracovávají papírovou masu, a na hostivařském kopečku toho roku nesklízeli pšenku, nýbrž papírové košíčky, do nichž posazují cukráři indiány ze šlehačky, tácky na dorty, rozličné talíře a talíčky z tuhého papíru, voskované obaly na cukroví, pestře pomalované tapety a papírová linolea, pevné krabice z Pančiče, které hravě unesou 50 kg a které v dopravě vytlačují těžké dřevěné bedny, a zkrátka začalo tu přicházet na svět všechno možné, co moderní výrobní metody dovedou udělat z papíru,“ popisují dále Lidové noviny. „Všechny stroje byly dokonale izolovány, aby co nejméně hlučely. Široké trychtýře, které se nad nimi sklánějí, vdechují výpary laků a roztaveného vosku, jímž se některé druhy papírů napouštějí, a dělníci, kteří se musí kolem strojů otáčet a pomáhat tam, kde mechanismus sám nestačí, nedýchají arcití zkažený vzduch a netrpí vedle těch železných obrů, jejichž hlavní nectností je zapáchat. O zdraví a spokojenost dělníků je vůbec v hostivařské továrně dobře postaráno.“

Dobry dělník? Spokojený dělník!

K pohodlí dělníků sloužily v nové továrně šatny, umývárny i s elektrickými fény, jídelna, v níž si mohli v parních troubách ohřívát i vlastní jídla, nebo zde byly fontánky s pitnou vodou. Pokud bylo hezké počasí, zaměstnanci obědvali v březovém hájku vedle továrny. Majitelé podniku

Karel Hlavatý vybudoval firmu od píky a spolu se syny ji dovedl k vrcholu produkce; posléze po znárodnění továrny musel přihlížet smutné devastaci tohoto rodinného stříbra

mysleli i na volný čas svých dělníků, a proto nechali v rámci továrny zřídit malou knihovnu (z přímé iniciativy Karla Hlavatého seniora), bowlingovou dráhu, pingpongové stoly a venku pak hřiště pro volejbal. V době, kdy byla sobota běžně pracovním dnem, byl u Hlavatých zaveden volnější program, kdy se zaměstnanci věnovali

Lidka, Voskalík a Lakolík alias „Tři králové“ výroby u Hlavatých

zmíněným sportům či si tu organizovali všemožné besídky. Firma přispívala zaměstnancům také na obědy a v případě dojíždění i na vlak. Díky tomu byla v tisku označována za vzor „moderního pokrokového podnikání“.

Zprvu se v Hostivaři počítalo i s výrobou papíru od základu, k čemuž více zjistila paní kronikářka Marie Zdeňková: „Za hlavní budovou byla dokonce i malá celulózka. Kulový vařák, hadry, a když nebyly hadry, dokonce sláma. V boční hale s typickou železobetonovou poloklenbou, která je dnes rozdělena na několik kanceláří, tehdy supěl a rachotil papírenský stroj.“ Nakonec však výroba papíru v Hostivaři nefungovala tak, jak majitelé doufali, protože se zkrátka ukázalo, že v místech továrních budov není dostatek vody, ač zde byly poměrně vydatné studny. Výroba tedy byla zrušena, ale jak doplňuje paní Zdeňková: „Z doby papírenské výroby také pochází ‚stoka Hlavatý‘, dodnes fungující zařízení, odvádějící tehdy odpadní vody do Botiče.“

Tři králové

Roku 1937 papírna změnila charakter na veřejnou obchodní společnost, vedoucí funkce už plně zastávali bratři Karel jr. a Alois a přejmenovali firmu na „Hlavatý a spol.“. Specialitou a chloubou podniku bylo především trio papírových koberec nabízené výrobcí pod titulkem „Tři králové“. První nesl název Lidka a označoval jednoduchý, obyčejný „lidový“ papír bez vložky. Druhý se jmenoval Voskalík a představoval náhradu za voskované plátno. Byl omyvatelný, metrové šířky a určený hlavně jako ubrus na stoly či do polic. Ale největší chloubou firmy byl již v minulém díle našeho seriálu zmíněný Lakolík, lakovaný, omyvatelný pevný papír s vložkou, jehož mimo jiné prodávaly slogany jako „Na úklid je Lakolík!“ či „Na podlahu, do poliček přijde zase Lakolíček!“. Hodil se kamkoliv, na zem, na stůl, do poliček i jako tapeta na zeď.

Firma se těšila takové pověsti, že o ní v rámci oslav jejich padesátin dokonce vznikl krátký film, který roku 1943 natočil režisér Jiří Lehovec, jenž se zapsal do dějin kinematografie originálními dokumenty o Jiřím Trnkovi, krajináři Otakaru Nejedlém či o stavbě Slapské přehrad.

Na počátku 40. let zaměstnávali Hlavatí sto třicet pět dělníků. Politicky podpořili Národní souručenství, jedinou formální politickou stranu, která za éry protektorátu směla fungovat. S dělníky měli dobré vztahy, sami ředitelé Alois a Karel jr. se kupříkladu zapojovali do sportovních aktivit, známý byl jejich kuželkářský klub KK Hlavatý. Ačkoliv samotný klub ve sportovních kláních výrazně nezazářil, podle pamětníků patřil kuželník, který nechali postavit, k jednomu z nejlepších svého druhu v Praze. V restauraci Pod hradištěm (v místech dnešního pohostinství Pod Hrází) uspořádali velký reprezentační koncert, na který přišlo několik stovek lidí. Tento klub se kupříkladu stal i kmotrem sirotka, jehož pěstouny potom finančně podporoval.

Znárodnění

I po válce Hlavatí nepolevovali v aktivitách, hned v roce 1946 otevřeli druhou provozovnu ve Vamberku a chystali se na další rozvoj firmy. Vamberská větev byla pod hlavičkou nově založené pobočky, jež nesla jméno jednoho z ředitelů Aloise Hlavatého. Jenomže vzápětí přišel tzv. Vítězný únor roku 1948 a veškerá podnikatelská budoucnost rodinné firmy se v okamžiku rozplynula – přišlo nevyhnutelné znárodnění firmy.

Totalitní komunistický režim se zaštiťoval starostí o dělníky, ve skutečnosti však šlo o mocenský boj, zabírání majetků průmyslníků a naprosté zničení jejich společenského postavení. Hned 18. března 1948 zbavila dosazená národní správa bratry Karla a Aloise Hlavaté veškerých práv i majetku ve firmě. Ani to jim nestačilo: „Prosíme tudíž, abyste tyto pány předvolali na pracovní úřad a zasadili je do práce. Žádáme však, aby jim byla přidělena práce taková, aby i oni měli možnost poznati, jak se skutečně vydělávají peníze. Oba tyto pánové jsou vyučeni v kartonáži, takže věříme, že pro ně nějaké umístění najdete,“ čteme v dopise zaslaném na úřad práce a dopisovatel skrytý za správu podniku dále píše: „Současně Vás žádáme, abyste nám po jejich zařazení oznámili, kam byli přiděleni, abychom i tam mohli podniknouti jisté kroky, jež by je přinutily ke skutečné práci.“

Společnost byla nejprve zařazena pod národní Západočeské papírny, konkrétně pod podnik Pergamenka. Dosavadní sídlo firmy v Lublaňské bylo zrušeno, ale Alois Hlavatý zde v bytě žil až do své smrti v roce 1996, přičemž se celý život dál věnoval práci v papírenském průmyslu. Stejně tak i jeho bratr Karel, který ale z republiky emigroval a založil novou kartonážní firmu v Austrálii. Sám zakladatel papírny Karel Hlavatý senior bohužel musel znárodnění podniku přihlížet také, zemřel 21. března 1953 krátce před svými 83. narozeninami.

Ze všech výrobků firmy dosáhl kvalitní omyvatelný papír Lakolík největší slávy a nechyběl takřka v žádné domácnosti

Konec papíren v Hostivaři

Papírny v Hostivaři zůstaly ještě mnoho let, po poněkud chaotickém vedení podniku v 50. letech se vedoucí funkce ujal odborník Václav Votava a v pozdějších letech jeho následovníci Josef Soukup a Vratislav Kytnar. Firma prosperovala i po začlenění do dalšího národního podniku Pražské papírny, koncem 80. let už ale nedokázala konkurovat nástupu výrobků z plastů a výroba notně zastarala. Krev do žil jí nevrátila ani restituce a návrat Aloise Hlavatého do vedení podniku rovné století po jeho založení. Nakonec byl provoz zcela zastaven a papírny zrušeny. Smutné je, že v Hostivaři dnes už nenajdeme ani někdejší prosklené tovární budovy, na jejichž místě stojí nová sportovní hala s tenisovými kurty. Ale koneckonců rodinné motto Hlavatých – „Úspěch začíná odvahou!“ – je stejně tak platné i ve sportovních utkáních.

● Lukáš Berný

Papírny v 70. letech, dnes na místě někdejší tovární stojí sportovní hala s tenisovými kurty